

2 Sámi musihkka – nanu árbevierru ja gelddolaš ođasteapmi

Ola Graff, Professora Tromssa museas-Universitehtamuseas. Norgga Árkálaš universitehta.

Čoahkkáigeassu

Sámi musihkka fáttáš leat ollu iešguđetlágan bealit. Ii leat vejolaš čuvget eará go muhtin beliid dán suorggis. Lean dán artihkkalis geahčadan sámi fonográmmaid¹ iešguđet riikkain ja movt ruhtajuolludeaddji eiseválddiid (Norgga Sámediggi) leat juolludan doarjagiid fonográmma buvttademiide. Lean ráhkadan listu luohtearkiivvain ja čoakkáldagain buot riikkain, mii doppe gávdno ja man ollu lea almmuhuvvon dain arkiivvain. Earenoamážiid lean geahččan sámi čoakkáldaga Tromssa museas. Lean maid guorahallan sohka beali dimenšuvnna juoiganárbevierus, geahččan akademalaš bargguid juoigama birra, mediaságastallama sámi musihka birra, ja loahpas vel makkár oahpahusvejolašvuodát gávdnojit.

Sámi fonográmma buvttadeapmi orru leamen nanu kultuvra ollu doaimmaiguin. Leat almmuhuvvon fonográmmat sámi musihkas juo 70 jagi. Lohku lea lassánan juohke logi jagis. Leat almmuhuvvon fonográmmat máŋgga riikkas, mas Norggas leat eanemus almmuheamit. Obbalaččat almmuhuvvon sámi fonográmmat leat jáhkkimis birrasiid 500. Dasa lassin leat daid mañemus jagiid almmuhuvvon ollu digitála buktaga. Eanemus gullo davvisámegiella gielaide ektui.

Sámediggi lea mávssoleamos ruhtajuolludeaddji eiseváldi. Man ollu ohcamušat leat bohtán Sámediggái lea rievddadan oalle ollu dan mañemus logi jagis. Juolludemiid lohku lea leamaš oalle dásset 14-15 jahkái. Obbalaš juolludemiid lohku lea rievddadan veahá, muhto orru ahte lea dásšen badjelaš 2 millijovvna ruvvnno jahkásaččat.

Leat leamaš stuora erohusat das man ollu juohke fonográmma prošeakta lea ožžon doarjaga. Erohusat leat leamaš gitta 200.000 ruvdnui. Gaskamearalaš ruhtajuolludeapmi dan mañemus logi jagis lea leamaš 142.000 ruvvnno jahkái.

¹ Fonográmmain oavvilduvvo musihkka mii lea almmuhuvvon fysalaš medias, kasehtain, vinylpláhtain (LP, EP, sinjel) ja CD'at. DVD mas lea musihkka ii leat lohkkon mielde. Ráddjema ja definišuvnna ektui leat Sámi fonográmmas ollu váttisvuodát. Okta gažaldat lea ahte galgá go váldit mielde sámi artisttaid geat eai lávlllo sámegillii (nugo Lapp-Lisa ja Jokkmokks-Jokke). Dat eai leat lohkkon mielde loguide vuollelis. Eará váttisvuodta leat ollu oktasaškearrut main viežžá ovttaskas saji almmuhuvvon pláhtas. Dat maid eai leat lohkkon mielde. Goalmmát joavku mii maid ii leat lohkkon mielde leat earát go sápmelaččat geat čuojahit sámi musihka, nugo ovdamearkka dihte Jan Garbarek ja Tromssa joavku Gulløye. Šuoŋat mat dušše almmuhuvvojit digitála hámis, eai ge almmuhuvvo fysalaš pláhttan, daid gal sáhtta lohkat mielde, muhto eai leat dahkkon dain tabeallain mañjelis. Gávdnojit muhtin pláhtat main eai leat sápmelaš artisttat, muhto de oasálastá muhtin juoigi ovttá dahje guovtti sajis. Dat gal leat lohkkon mielde.

Nammaduvvojit konsuleantat geat mearridit muhtin kriteraid mielde, muhto dát dokumeantat eai leat almmolaččat. Danne ii leat vejolaš árvoštallat movt kriterat doibmet.

Gávdnojit luodit ollu almmolaš arkiivvain máŋgga riikkas, earenoamáziid Norggas, Ruotas ja Suomas. Jáhkkinimis gávdnojit birrasiid 14-15.000 luodi oktiibuot dain arkiivvain. Norggas leat 9-10.000. Tromssa museas lea stuorimus čoakkáldat, gos lea maid ovddasvástáduš čohkket, vára váldit, gaskkustit ja dutkat daid. Sámi arkiiva Guovdageainnus lea vuos álggahan dásis. Muhtin arkiivvat leat almmuhan luđiid čoakkáldagain, muhto lea ain unnán mii lea almmuhuvvon.

Arkiivamateriála vuodul orru leamen ahte juoiganárbevierus leat muhtin erohusat sohkabeliid ektui. Eanas dáhpáhusain leat dokumenterejuvvon eambbo dievdoolbmot go nissonolbmot juoigan. Váttisvuohta dás lea ahte eanas luhtečohkkejeaddji leat leamaš dievdoolbmot, juoga mii sáhtta váikkuhan čohkkemii. Arkiivačoakkáldagas orru maid leamen nu ahte leat eambbo luodit dievdoolbmuide.

Leat čállojuvvon ollu dutkamušat luodi birra máŋgga riikkas, juoga mii čájeha ahte olbmot leat beroštan fáttás.

Sámi musihka birra čállo ollu dáčča mediain. Dás lea sáhka máŋga čuodi artihkkalis ollu aviissain. Artihkkaliin ovdanboahat obbalaččat positiivvalaš oaidnu sámi musihka hárrái.

Sámi guovlluin lea luohiti ja sámi musihkka oassin oahppoplánas. Luohiti ja sámi musihkka lea dál oassin lohkanmearis buot norgga joatkaskuvllain, main lea musihkkasuorgi. 1990-logu rájes leat ásahuvvon oahppofálaldagat sámi musihka birra allaskuvlla- ja universitehtadásis.

2.1 Álggahus

Áiggun dán artihkkalis guorahallat muhtin iešguđetlágan beliid ja geahčanguovlluid sámi musihkas dálá dilis. “Sámi musihkka” lea viiddis doaba mii sisttisoallá sihke árbevirolaš luodi ja odđái gássaš sámi popmusihka, lassin sálbmálávluimii ja earái. Lea viiddis fáddá.

Sámi musihkka gávdno ja doaimmahuvvo njealji riikkas, Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas, guovllus mii gohčoduvvo Sápmin. Guorahalan eanemus Norggas, muhto geahčestan maiddái veahá eará riikkaide².

Boarráseamos vuohki sámi musihkas lea luohiti. Boarráseamos jietnabáttit leat báddejuvvon 1905. Lei muhtin suomelaš dutki gii báddii ruotabeale sápmelaččaid, geat fárrejedje Tromssa guvlui. Boarráseamos čállojuvvon nuohitat ludiin leat čállojuvvon 1700-logu loahpas. 15-, 16- ja 1700-logus gávdnojit ollu gáldot mat leat luodi birra. Muhtin gáldus 1100-logus mitaluvvo sámi noaidi birra gii dearppai rumbbu ja lávllui. Birrasiid duhát jagi lea dokumenterejuvvon oktilaš juoiganárbevierru. Boarrásiid áiggis diehtit unnán. Gávdnojit gal báktesárgumat mat geažuhit ahte árbevierru sáhtta leat máŋga duhát jagi boaris.

² Buot logut dán artihkkalis leat riektá nu guhkás go lean nagodan iskat. Gávdno gal álo vejolašvuohta das ahte sáhtta leat muhtin materiála mii lea vajálduvvan dahje in oba leat diehtán ge dan birra, ja danne ii leat boahán mielde statistihkaide.

Fertet jáhkkit ahte juoigan lea leamaš miehtá sámi guovlluid, muhto muhtin guovlluin lea juoigan oalát nohkan. Miehtá Davvi-Norgga rittu lea juoigan nohkan. Leat mánnga siva dasa. Okta sivvan lea ahte ránnjákkultuvrrat álo váikkuhit nubbi nuppi lunddolaš ovtastallamis. Eará sivva lea politihkalaš movttiidahttojuvvon dáruiduhttin, go sámi kultuvra sihke dulbmojuvvui ja vuoliduvvui. Mišunearaid áigge ges bohciidedje guottut dan ektui ahte juoigan lea suddu, mii maid sáhtá váikkuhan dasa.

Luohti elii viidásit vuosttažettiin guovddáš Finnmárkku suohkaniin. Luođis ledje maid guokte beali, go dat lei sihke ealli oassi kultuvrras ja seammás dubmejuvvon suddun.

1960- ja 1970-logus ealáskii sámi kulturpolitihkalaš dihtomielalášvuohta. Nuorra sápmelaččat álge bidjat musihka luohtái, čállit ođđa lávlagiid sámegillii, ja ovdánahte ođđa ja ođđaáigásaš musihkkakultuvrra. Seammás loktejuvvui luohti oidnosii kulturovdanbuktimiin, mainna sihkestede suttu steampila eret, ja doalahedje juoidá mainna sáhtii čevllohallat. Diet ovdáneapmi dáhpáhuvai buohtalaga dainna go dáčča stuora servodat huksii ásaahasaid ja lánkaásahasaid, mat ovddidedje ja vuhtii válde sámi kultuvrra ja servodateallima.

Dálá dilli lea ahte luohti ja sámi musihkka eallá, gudnejahttojuvvo ja dohkkehuvvo, earenoamážin historjjálaš oktavuodain.

2.2 Sámi fonográmmat

Gávdnokit mánnga stuora čoakkáldaga sámi fonográmmain. Davvi-Norgga álbmotmusihkkačoakkáldat lea stuorimus čoakkáldat Tromssa museas. Dat sisttisoallá dál 453 fysalaš sámi fonográfma. Dasa lassin leat museas birrasiid 50 iešguđetlágan oktasašskearru, mat sisttisdollet sámi oasáziid, sámi artisttaid geat lávlot eará gielaide go sámegillii ja earát go sápmelaččat geat geavahit sámi materiála. Sámi sierrabibliotehkas Kárášjogas lea maid viiddis čoakkáldat. Sis eai leat dárkilis logut, muhto dieđihit ahte čoakkáldagas leat birrasiid 270 fonográfma. Stuorimus dovddus priváhta čoakkáldat lea Odd Mathis Hættas, Álttás. Su čoakkáldagas leat 439 nama³. Ii oktage dieđe juste man ollu fonográfma leat almmuhuvvon. Lohku sáhtá leat birrasiid 500, ja dasa eai leat čielga digitála almmuheami lohkkon mielde. Dasa lassin bohtet nugo namuhuvvon 50 eará iešguđetlágan fonográfma nama.

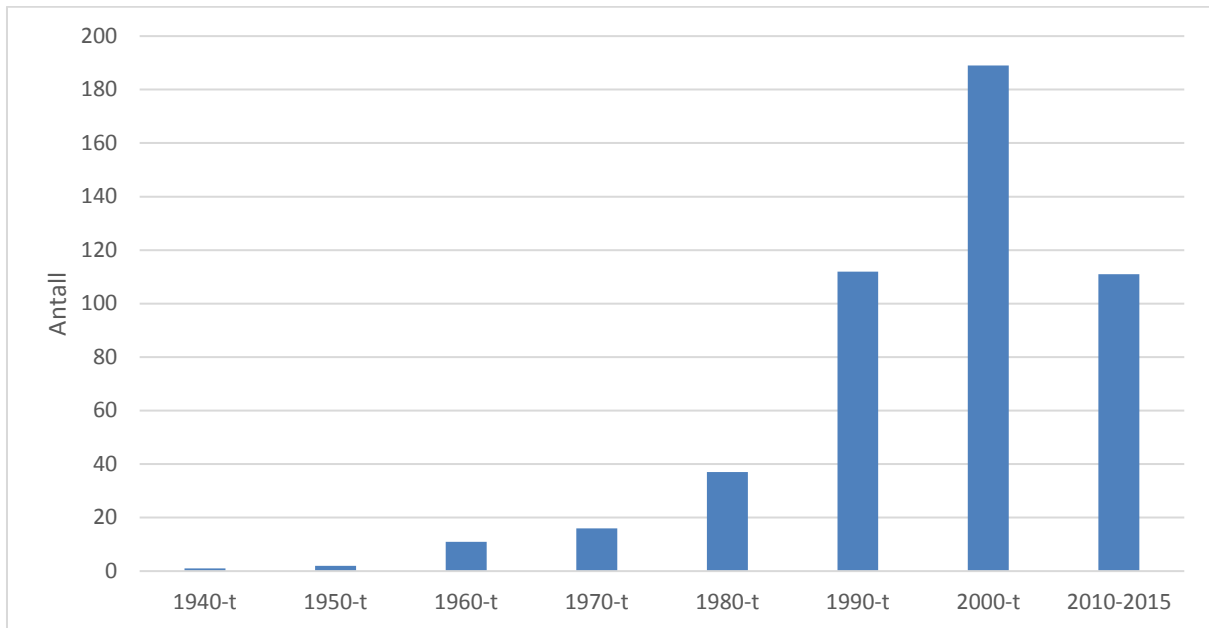
Fonográfma buvttadeapmi addá buori gova das movt ođđaáigásaš sámi musihkka ovdána. Vuosttaš diagrámma čájeha man ollu sámi fonográfma leat almmuhuvvon dain iešguđet logi jagiin. Mañemus kolonna fáttmasta dušše daid fysalaš almmuhemiid jagiin 2010-2015, ii olles logi jagi. Dán áigodagas ilbmet digitála almmuheami juo ollásii. Dat eai leat lohkkon mielde dán listui. Diagrámma fáttmasta almmuhemiid buot riikkain (Norggas, Ruotas, Suomas, Ruoššas, Estteatnamis, Duiskkas, Franskas ja USAs).

Lea čielggas movt sámi fonográfma buvttadeapmi lea lassánan⁴:

³ Geahča Odd Mathis Hætta: *Samer og samisk forhold i navn og tall*. 2017. Muhtin almmuheamit leat dás registrerejuvvon sihke kasseahttan ja CD, nu ahte lohku sáhtá dan dihte leat veahá unnit.

⁴ *Statusrapport for Joik og samisk musikk* (2015) ovdanbohtet muhtin ráje logut das man ollu fonográfma leat almmuhuvvon. 2012 rádjái leat almmuhuvvon sullii 190 sámi fonográfma (s.21). Nugo oaidnit tabeallas, de lea dát lohku beare unni. Duohta logut dán áigodagas leat lagabui 400.

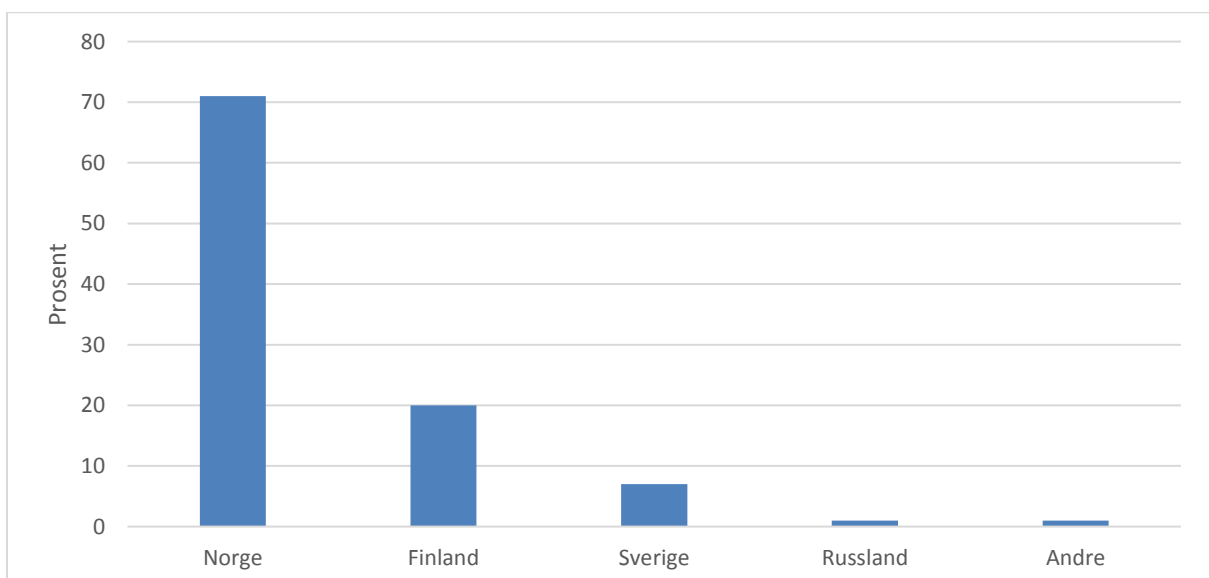
Govus 2.1 Almmuhuvvon sámi fonográmmat

Diagrámma čájeha beroštahtti rievdamas mii lea dáhpáhuvvan. 1940-, 50- ja 60-logus almmuhuvvui luohiti etnográfalaš dokumentašuvdnan dahje luohiti giedahalle davviriikkalaš komponistat klassihkalaš musihka eavttuid vuodul. Dan rájes go Nils-Aslak Valkeapää almmuhii skearru 1968, de čuojahuvvui ja almmuhuvvui luohiti sámi kultuvrra iežas eavttuid vuodul. Nu álggii áibbas ođđa ovdáneapmi sámi musihka ja sámi fonográmma hárrái.

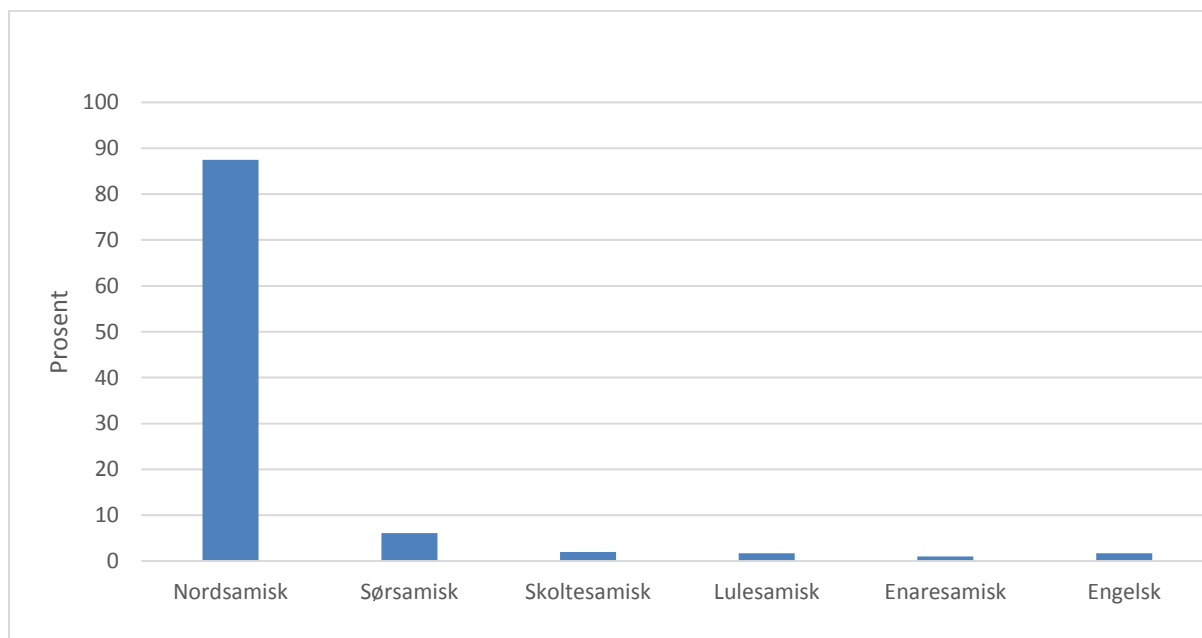
Leat almmuhuvvon fonográmmat buot njealji nátionálastáhtas gos sápmelaččat orrot ja vel soames eará riikkas. Čuovvovaš diagrámma čájeha movt almmuhuvvon fonográmma juohkásit iešguđet riikkaid ektui dain logi jagiin. Dás oaidnit ahte Norggas leat liige eanemus almmuheami:

Govus 2.2 Fonográmmat juhkkon riikkaid ektui

Mañemus diagrámma čájeha makkár gillii lávlot/juiget. Ii leat vuordemeahttun ahte davvisámegillii lea stuorimus oassi⁵:

Govus 2.3 Fonográmmat juhkkon gielaid ektui

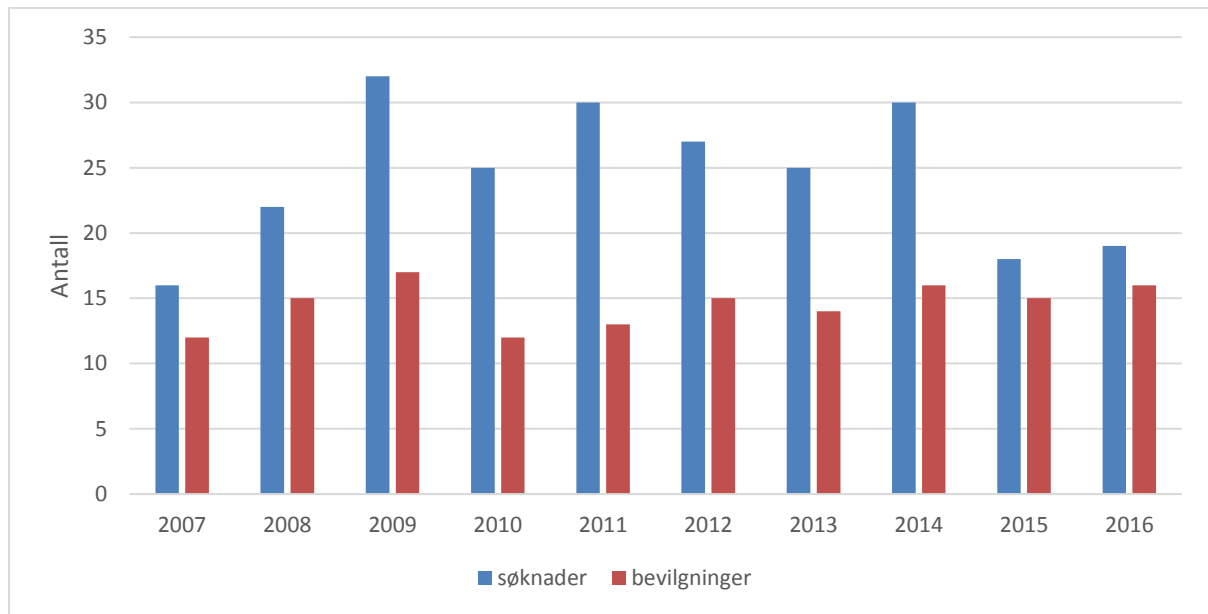

2.3 Sámedikki doarjagat fonográmma buvttadeapmái

Sámediggi doarju sámi musihkka almmuheami. Eaktun lea ahte “sámi musihkas lea buorre kvalitehta mii lea olámuttus eanebuidda”. Sámedikkis ohcet jahkásaččat doarjaga almmuhit fonográmma (oktan digitála almmuhemiid). Čuovvovaš diagrámma čájeha man ollu ohcamuša leat juolluduvvon dan logi jagi áigodaga ohcamušaid ektui. Listu čájeha ahte juolludeamit leat bisson oalle seamma dásis daid mañemus jagiid, gaskamearálaččat 14-15, beroškeahtta das man ollu leat ohcamuša boahtán:

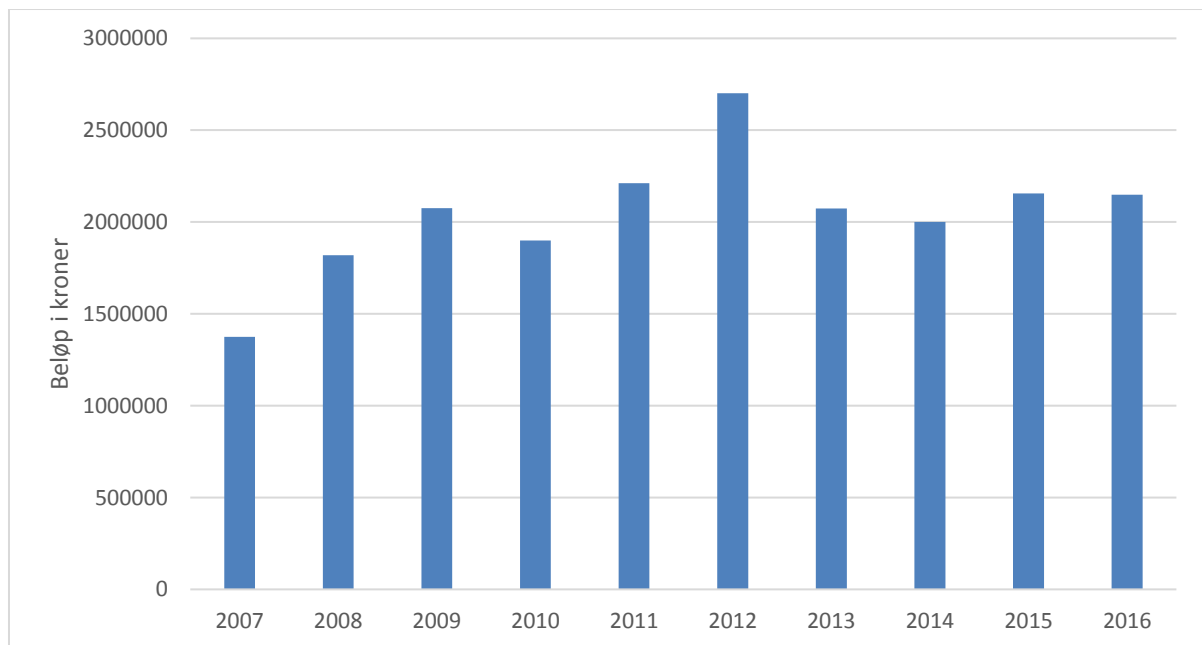
⁵ Vuodđun dán diagrámma loguide leat vižžojuvvon masterčállosa álgočállosis, maid Mari Guttorm lea čállán Oulu universitehtas. Logut eai leat dievaslaččat. Dat addá goitge buori geažuheami juogu ektui.

Govus 2.4 Ohccojuvvon ja juolluduvvon ohcamušat Sámedikkis

Juolludeamiid sturrodat rievddada veaháš. Čuovvovaš diagrámma čájeha man ollu leat obbalaš juolludeamiid fonográmmabuvttademiide dain seamma logi jagiin. Nugo oaidnit de leat juolludeapmi dássen badjelaš 2 millijovvna ruvdnui jahkásaččat:

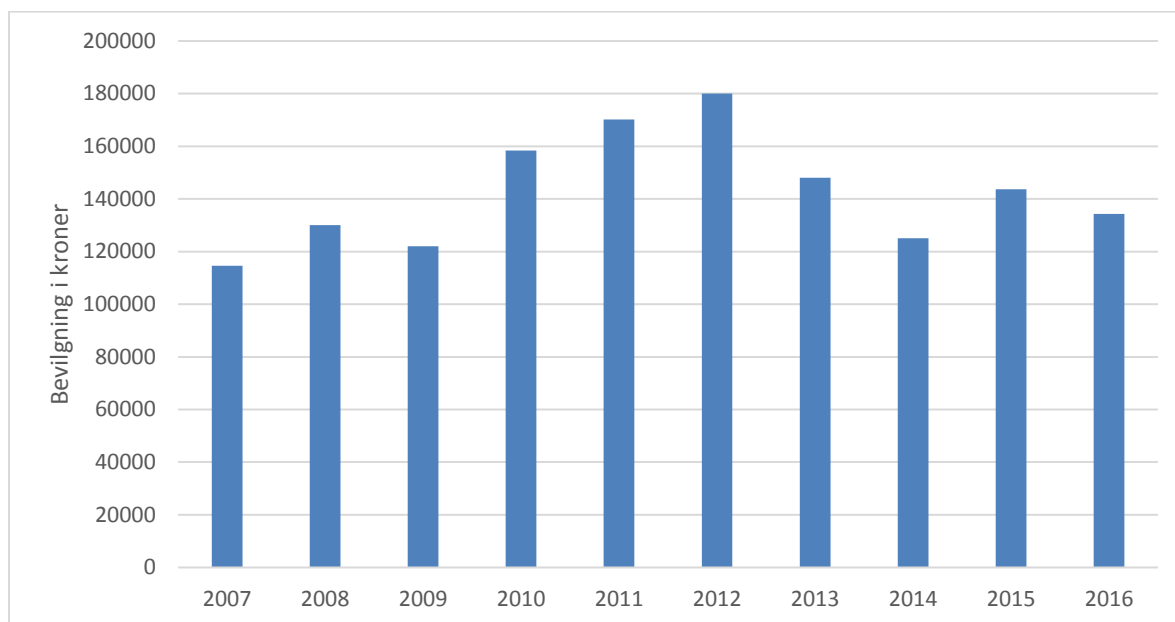
Govus 2.5 Sámedikki juolludeamiid fonográmmabuvttademiide

Gaskamearálaš sturrodat juolludeamiid fonográmmabuvttademiide daid mañemus logi jagiin lea rievddadan veaháš⁶. Listu čájeha gaskamearálaš árvvu das mii juolluduvvui juohke prošehtii jahkásaččat. Gaskamearálaš sturrodat daid mañemus logi jagiin lei 142.000 ruvno:

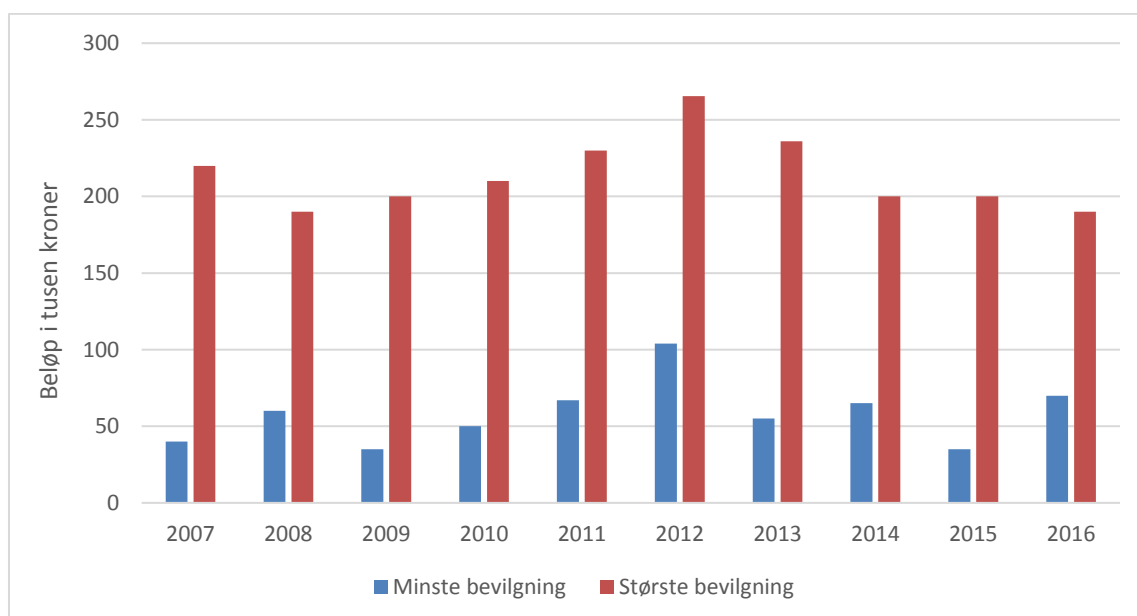
⁶ Tabealla čájeha “arimehtalaš gaskameari”, mii lea dat mainna dábálaččat rehkenastá mihttun gaskamearis. Mediánaárvu guovddášstendeansa mihtus leat oalle oktasaš árvvut ja danne eai leat mielde tabeallas.

Govus 2.6 Sámedikki gaskamearálaš juolludeapmi juohke fonográmmii

Gaskamearálaš logut čihket daid stuora erohusaid juolludemiin. Erohus lea leamaš gitta 200.000 ruvnno rádjái prošeavttain maidda juolluduvvui unnimus ja eanemus. Áššedokumeanttain ii boađe ovdan manne leat nu stuora erohusat:

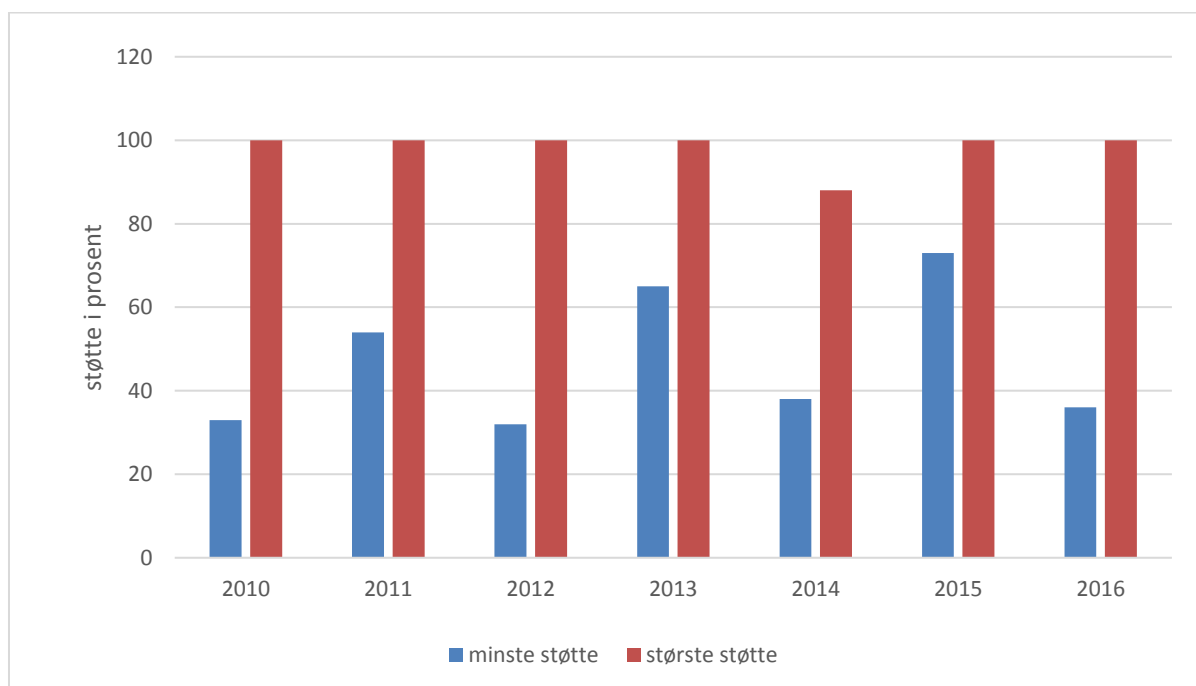
Govus 2.7 Sámedikki unnimus ja stuorimus juolludeamit

Dál lea obbalaš njuolggadus das ahte eanemus doarjja maid sáhtta juolludit musihkkaalmmuheapmái lea 200.000 ruvnno. Dat boahká maid oidnosii diagrámmas.

Muhtin fonográfma-prošeavttat ožžot ollislaš ruhtadeami, earát ožžot dušše oasi ohccojuvvon supmis. Áššebáhpiriin ii leat makkárge vuoduštus dasa manne leat nu stuora erohusat:

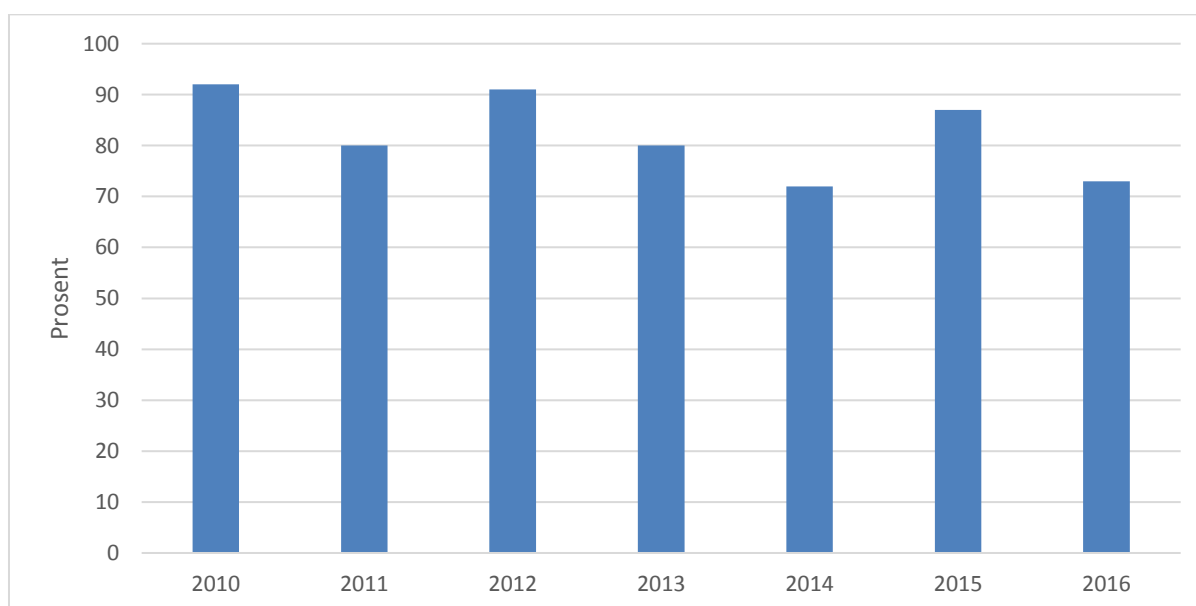
Govus 2.8 Sámedikki unnimus ja stuorimus juolludeapmi proseanttaid mielde ohcansupmi ektui.

Musihkkaalmmuhemiide guoská obbalaš njuolggadus ahte “prošeavttaid dorjot gitta 80 % doarjagiin dohkkehuvvon goluid ektui”. Tabealla čájeha goitge ahte lea juolluduvvon 100% doarjja ohcansupmis. Dat lea dáhpáhuvvan go doarjjasupmi lea leamaš unni.

Gaskamearálaš sturrodát buot juolluduvvon doarjagiin ohcansupmiid ektui lea leamaš⁷:

Govus 2.9 Gaskamearálaš proseanta doarjagis ohccojuvvon supmi ektui

⁷ Govus 2.8 ja 2.9 leat dušše 2010 rájes go in leat ožžon boarrásiid loguid Sámedikkis.

Dat duohta golut CD-buvttadeamis leat eanas áigge unnit go dat ohccojuvvon supmi. Go oazžu unnit go dan maid lea ohcan, de heivehit eatnasat buvttadeami dan ruhtadeami ektui. Duohta goluid ektui lea Sámedikki doarjjaoassi dábalaččat gaskal 40 ja 70 proseanta. Eanemus registrerejuvvon doarjjaoassi dan čieža jagi áigodagas lea 83% dain duohta goluin, ja unnimus registrerejuvvon doarjja goluide lea 15%. Ii dain ge leat makkárga vuodustus manne áššebáhpiriin leat nu stuora erohusat.

Sámedikkis leat obbalaš eavttut fonográmma almmuhemiid doarjagiid ektui:

- Produseanta čadahannákca
- Artista čadahannákca
- Kvalitehta
- Ovdanbuktin
- Teknihkka
- Karriera ovdáneapmi jagi mielde
- Distribušuvnna plána

Nammaduvvojit konsuleantat geat mearridit daid eavttuid vuodul, muhto dat dokumeanttat eai leat almmolaččat. Danne ii leat vejolašvuohta árvvoštallat movt eavttut doibmet, ja de ii leat almmolašvuođas vejolašvuohta beassat daid oaidnit.

Lea hui unna oasáš ohcamušain mat leat árbevirolaš luodi ektui. Sámedikkis eai leat eavttut mat vuoruhit árbevirolaš luodi. Eai ge leat buot dakkár ohcamuša mat leat juolluduvvon.

2.4 Arkiiva

2.4.1 Gos gávdnojit luohtečoakkáldagat ja man stuorrát dat leat?

Norggas gávdnojit luodit almmolaš čoakkáldagain čuovvovaš sajiin⁸:

Norsk folkemuseum, Oslo

Sis leat 96 originála luodi ja 6 bátti mat eai leat registrerejuvvon. Oktiibuot leat birrasiid 150 luodi. Sis leat maid muhtin kopijjat eará arkiivvain.

Sámi arkiiva, Guovdageaidnu

Sámi arkiivvas leat golbma originála čoakkáldaga. Vuosttaš čoakkáldat leat Thor Frette maŋis. Frette čoakkáldagas galget leat sullii 200 originála luodi. Nubbi lea Diehtosiiddas 2016 rájes, go galggai ásahuvvot luohtearkiiva. Dan oktavuodas báddejuvvojedje 20 luodi. Goalmmát lea aitto ásahuvvon čoakkáldat, mas dál leat 50-60 luodi. Gávdnojit maid muhtin čuodi kopijja eará arkiivvain, earret eará Tromssa Museas. Sámi arkiivva čoakkáldat vurdojuvvo lassánit boahttevaš jagiid.

Norgga álbmotmusihkkačoakkáldat, Oslo

Dán álbmotmusihka guovddáščoakkáldagas Norggas leat birrasiid 300 luodi oktiibuot ja vel veahá kopijjat, earret eará Tromssa Museas.

⁸ Mánja dain čoakkáldagain leat dađistaga vurkejuvvon Rana nátionálabibliotehkii.

NRK Álbmotmusihkkačoakkáldat, Oslo

Dán čoakkáldagas leat sullii 300 luodi, ja vel 328 luodi maid leat bádden čohkkentuvrras 1960 fárrolaga Tromssa Museain. Oktiibuot lagabui 650 luodi. NRK čohkkii álbmotmusihka mángalogi jagi, muhto leat dál dainna heitán ja rievddadan doaimmaideaset dušše prográmmabuvttadeami ektui.

NRK Sámi Radio, Kárášjohka

Sis leat 850 árbevirolaš luodi (čuojanasaid haga) arkiivvas. Dál leat heitán báddeme musihkkaarkiivva váste.

Davvi-Norgga álbmotmusihkkačoakkáldat Tromssa Museas

Lea áidna arkiiva olles Sámis gosa leat čohkken juohke lágan sámi musihka jeavddalaččat guhkit go 60 jagi (geahča eambo vuollelis). Čoakkáldagas leat birrasiid 7000 luodi. Dasa lassin gávdnojit dáppe kopijjat ollu eará čoakkáldagain sihke Norggas ja eará riikkain, badjel 3000 luodi. Čoakkáldat bohtá lassánit boahtevaš jagiid.

Ruotas leat mánga luohtearkiivva:

Ájtte museas Johkamohkis leat veahá luodit. Sii diedihit alddiineaset leat 522 iežaset báddejuvvon luodi čoakkáldagas, muhto sáhttet leat vel eambo. Sis leat maid veahá kopijjat eará arkiivvain.

SOFI-arkiivvas Uppsalas (álgoálgosaččat ULMA) lea čoakkáldat mas leat 1200 luodi 1940- ja 1950-logu rájes.

DAUM-arkiivvas Ubmis lea stuora luohtechoakkáldat. Doppe leat sullii 800 luodi. Olles arkiiva sirdojuvvui Uppsala arkiivii 2016. Uppsala arkiivvas leat dál birrasiid 2000 luodi čoakkáldagas.

Svenskt Vis arkiivvas lea veahá luodit čoakkáldagas, earret eará Karl Tiréna báddemat. Go ohcá čoakkáldagas báddejuvvon luodid, de gávdná 312 luodi.

Sveriges Radio mátkkoštii miehtá Ruota 1953 ja 1954 ja čohkkii earret eará luodid. Materiála almmuhuvvui 7 LP-skearruin 1969 ja dat almmuhuvvui ođđasit 1997. Dán čoakkáldagas leat 193 luodi.

Suomas leat mánga luohtearkiivva:

Suomas geahčalit dál čohkket buot materiálaid Oulu universitehtii *Giellagas-instituhtii*. Dán čoakkáldaga leat dál viiddideame ja dat lea lassáneame.

Ovdalaččas gávdno čoakkáldat *Tampere Universitehtas*. Váldooassi dás lea Erkki Alakönni čoakkáldat, mii maiddái gávdno *Yle Radio Suomis*.

Åbo Universitehtas leat čoakkáldagat, vuosttažettiin Dálvadas-čoakkáldat, mas leat 154 luodi.

Finsk Litteraturselskap, SKS Helssegis leat veahá báddejuvvon luođi, jáhkkimis sullii moadde čuođi, earret eará Salminen-čoakkáldat, mas leat sullii 19 šuoŋa 1905, mat leat dat boarráseamos luohtebáddema mat gávdnojit.

Kielen nauhoitearkisto, Helsinkis lea earret eará Ivar Guttorma báddemat 1962⁹.

Global Music Center Helssegis lea kopijja badjel 600 luođis maid Tromssa Musea báddii Guoládatnjárggas.

Ruošša:

Ruoššas ii gávdno oktage almmolaš luohtečoakkáldaga, earret go Petrozavodskas, gos leat smávva čoakkáldaga “karelalaš luđiin”, ja St.Petersburgas gos leat moadde boares voksarullabáddema.

Estteana:

Estteeatnamis eai gávdno almmolaš luohtečoakkáldaga. Estteeatnama rádios ledje veahá materiálat, muhto lámppojedje maŋŋil soađi stuimmiid áiggi. Gávdnojit muhtin priváhta čoakkáldaga.

Duiskka:

Duiskkas gávdnojit maŋga luohtečoakkáldaga, earret eará Samlung Wustmannas mii lea sullii 1935 rájes, ja mas leat sullii 136 luođi, Lüderwaldt-čoakkáldat 1970 mas leat 303 luođi, ja masa gullet vel guokte duiskalaš luohtečohkkenmátki 1955 ja 1956, Doris Stockmann čoakkáldagas ges leat 44 luođi. Dasa lassin gávdnojit dan boarráseamos čoakkáldagas 8 luođi mat leat báddejuvvon 1911. Oktiibuot leat duiskka arkiivvain birrasiid 575 luođi.

Nuortariika:

Nuortariikkas gávdno unna čoakkáldagaš mas leat 16 luođi.

Ungára:

Ungáras gávdno čoakkáldat mas leat 140 luođi Davvi-Suomas.

Dasa lassin daidda namuhuvvon sajiide, de gávdnojit vel bieđgguid veahá luođit/sámi musihkat, earret eará universitehtas Parisas, muhtin báikkálaš museain miehtá Skandinávia ja nu ain. Man ollu leat priváhta čoakkáldaga, dakkár listu gal ii gávdno.

⁹ Sullii 100 luođi leat almmuhuvvon 1972 namain *Lappische Joiku-Lieder aus Karasjok*.

Arkiivvaid listu Norggas ja Ruotas lea dakkár oaidnit:

Ásahusat Norggas	Man ollu leat originála luodi
Norsk folkemuseum, Oslo	150
Norsk álbmotmusihkkačoakkáldat, Oslo	300
NRK Sámi Radio, Kárášjohka	850
NRK Álbmotmusihkkaossodat, Oslo	650
Sámi arkiiva, Guovdageaidnu	270
Tromssa Musea, Tromsa	7000
SUPMI NORGA	Sullii 9220

Ásahusat Ruotas	Man ollu leat originála luodi
Ájtte musea, Johkamohkki	522
Svenskt Visarkiv, Stockholma	312
Sveriges Radio	193
SOFI arkiiva, Uppsala	2000
SUPMI RUOFFA	Sullii 3027

Ájtte museas ásahuvvui 2000-logus oktasaš dihtorvuoddu luđiide davviriikkalaš arkiivvain. Dohko leat registrerejuvvon 6765 musihka. Dat mearkkaša ahte dihtorvuoddu ii leat álgit ge ollislaš¹⁰. Logut badjelis čujuhit ahte sáhttet gávdnot nu ollu go 14-15000 báddejuvvon luodi dain iešguđet arkiivvain.

2.4.2 Luđiid almmuheapmi arkiivvain

Mánga arkiivva leat almmuhan muhtin árbevirolaš luđiid, juogo nehtas dahje fonogrammas:

	Luodit almmuhuvvon nehtas	Luodit almmuhuvvon skearruin
Nationálabibliotehka	1	
Sámi arkiiva	14	
Tromssa Musea	63	64
Svenskt Visarkiv	sullii 300	
NRK, Oslo (guokte skearru)		31
USA (Ethnic Folkway Library)		58
Ájtte musea, Johkamohkki (oktasaš skearru)		53
Ruošša (mánga skearru)		46
Musikmuseet, Stockholm (Karl Tirén)		31
Sveriges Radio (čohkkenmátki 1953-54)		193

Obbalaš lohku árbevirolaš luđiin mat leat almmuhuvvon iešguđet arkiivvain lea birrasiid 850.

¹⁰ Ollu luodit mat galget leat biddjon sisa, eai gávdno. Muhtin ovdamearka lea luodit maid Jonas Eriksson Steggo lea juoigan. Son juoiggai 93 luodi Uppsala-arkiivii, mii almmuhuvvui girjjis *Lapska sånger I* 1958. Dihtorvuodus gávdná dušše 20 dain luđiin. In dieđe manin nu lea.

2.4.3 Davvi-Norgga álbmotmusihkkačoakkáldat, Tromssa Musea

Stuorimus dain sámi musihkkačoakkáldagain lea Davvi-Norgga Álbmotmusihkkačoakkáldat Tromssa Museas, Universitehtamuseas. Čoakkáldagas leat dat golbma árbevirolaš giellakultuvrra riikkaoasis, namalassii dáru, sámi ja suoma (kvena). Go dat iešguđet sámi guovllut rasttildit riikkarájiid, de sisttisoallá sámi oassi čoakkáldagas materiálahaid maiddái Ruotas, Suomas ja Ruoššas.

Álbmotmusihkkačoakkáldat áсахuvvui Tromssa Museai 1949 lektora Arnt Bakke bokte. Maŋŋil go son jámii 1975, de ii oktage doaimmahan čoakkáldaga ovdal go mun virgáduvvojin konserváhtoriin 1986. Čoakkáldagas leat dál earret eará lagabui 4000 jietnafiilla ja sullii 40 000 giehtačálussiiddu.

Sámi materiálas leat máŋga oassečoakkáldaga.

Vuosttažettiin leat jietnabáddema. Leat báddejuvvon ja jearahallon olbmot sámi birrasiin 1952 rájes gitta 2017 rádjái. Eanas báddemat leat luodit. Leat maid muhtin ráje báddemat sálmmain ja sámi lávlagiin, ja veahá jearahallamat. Leat lagabui 7000 originála luodii čoakkáldagas. Arnt Bakke čohkkii 2200 luodii, Ragnvald Graff sullii 1000 luodii ja ieš lean bádden 3700 luodii. Dasa lassin leat čoakkáldagas birrasiid badjelaš 3000 luodii, mat leat eará arkiivvain kopijjat.

Giehtačálusčoakkáldagas leat čálalaš materiálat. Sámi oasis leat 11000 siiddu. Dáppe gávdná sisdoallolistu priváhta luohtebáddemiin, konseartaplakáhtaid, fealtaraporttaid ja fealtanotáhtaid, giehtačállošiid luđiid birra, čállojuvvon jearahallamat, šuokŋatranskripšuvnna ja iešguđetlágan dieđut máŋgga lágan áššiid birra.

Aviisačuohpastatčoakkáldat lea hui viiddis. 1989 rájes gitta sullii 15 jagi ovddos guvlui dingui Álbmotmusihkkačoakkáldat aviisačuohpastagaid Argusis buot das mii čállui Norggas ja Ruotas sámi musihka birra. Giđdat 2017 bálkáhii álbmotmusihkkačoakkáldat ovttá olbmo máŋget buot dan mii lea čállon daid maŋemus jagiid. Gávdno hui viiddis aviisačuohpastatčoakkáldat sámi musihka birra dan maŋemus 30 jagis.

Sámi fonogramma čoakkáldat (LP-skearrut, kaseahtat, CD) lea measta ollislaš. Eanas almmuhuvvon fonogramma gávdnojit čoakkáldagas (geahča badjelis).

Girjjálašvuodačoakkáldat lea stuoris. Dat sisttisoallá almmuhuvvon girjjiid ja artihkkaliid sámi musihka birra, ja sisttisoallá maiddái jáhkkmis eanas oasi das mii lea čállon, maiddái earret eará ollu mátkemuitalusaid. Katalogas leat dál sullii 800 čálastaga sámi musihka birra.

Dasto lea unnit čoakkáldat filmmain/videoin, mas muhtimat dain leat báddejuvvon musihkkavideon vuovdima váras.

Oktiibuot dahká dát ahte Davvi-Norgga Álbmotmusihkkačoakkáldagas Tromssa Museas leat viiddis dokumentašuvnamateriála luđiin ja sámi musihkas.

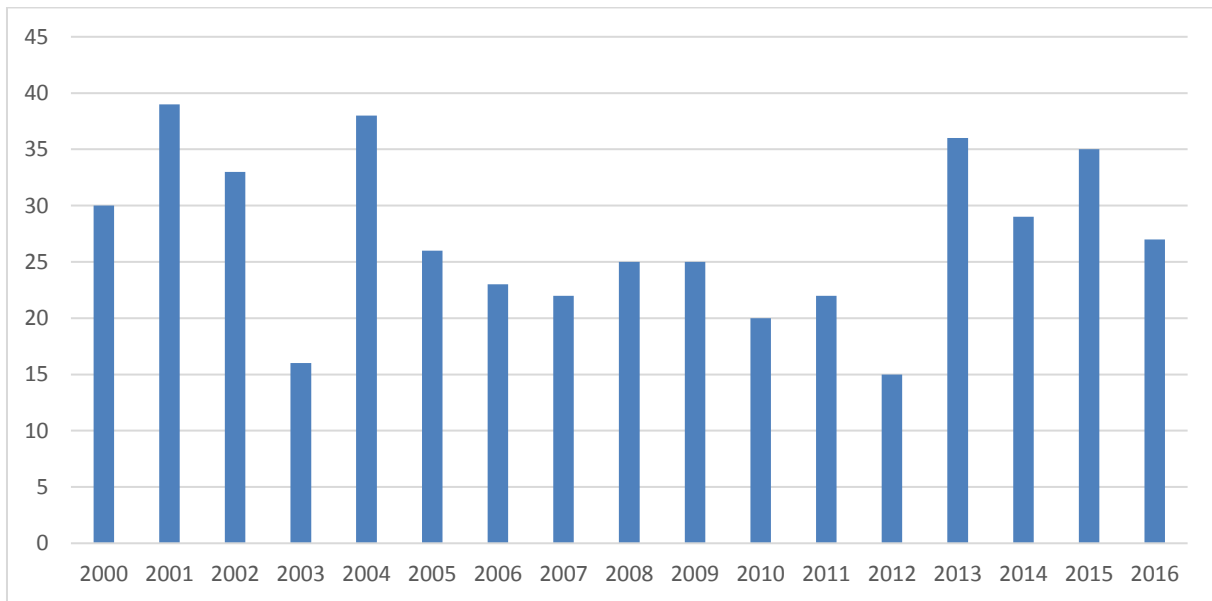
2.4.4 Luohtečoakkáldaga geavaheapmi Tromssa Museas

Sámi musihkkačoakkáldat Tromssa Museas lea ollu digaštallon sámi medias, gos lea boahtán ovdán ahte čoakkáldaga ii sáhte geavahit¹¹. Dan lea beroštahti geahččat makkár geavaheapmi

¹¹ Geahča earret eará Ávvir nr. 191, 2014: «Luodit giddagasas/Luodii giddagas»

lea dahkkon čoakkáldagas. Maŋemus jagiin gávdno buorre duodašteapmi dan ektui. Dás lea sáhka go olbmot leat fitnan čoakkáldagas dahje čájáhusain, leat ringen, leat čállán reivviid/e-boastaid dahje leat eará ládje váldán oktavuoda. Geavaheamis leat mielde go studeanttat, dutkiid, musihkkarat, artisttat, organisašuvnnat, mediat ja earát geat ohcet dieđuid ja materiála váldet oktavuoda. Dás leat mielde juohke lágan gažaldagat mat guoskkahit sámi musihka birra¹², ja dat leat sihke sápmelaččain ja earáin, sihke Norggas ja eará riikkain:

Govus 2.10 Man ollu leat váldán oktavuoda Tromssa Musea musihkačoakkáldagain jagiin 2000 gitta 2016

Logut lunddolaččat rievddadit jagis jahkái. Listu čájeha goitge ahte sámi musihkačoakkáldat Tromssa Museas adno ollu, go gaskamearálaš oktavuoda lohku sámi materiála hárrái lea dán áigodagas 27 jahkái. Dain loguin leat mielde oktavuodát earret eará máŋgalogi sámi musihkkariin.

2.5 Juoiganárbevierru

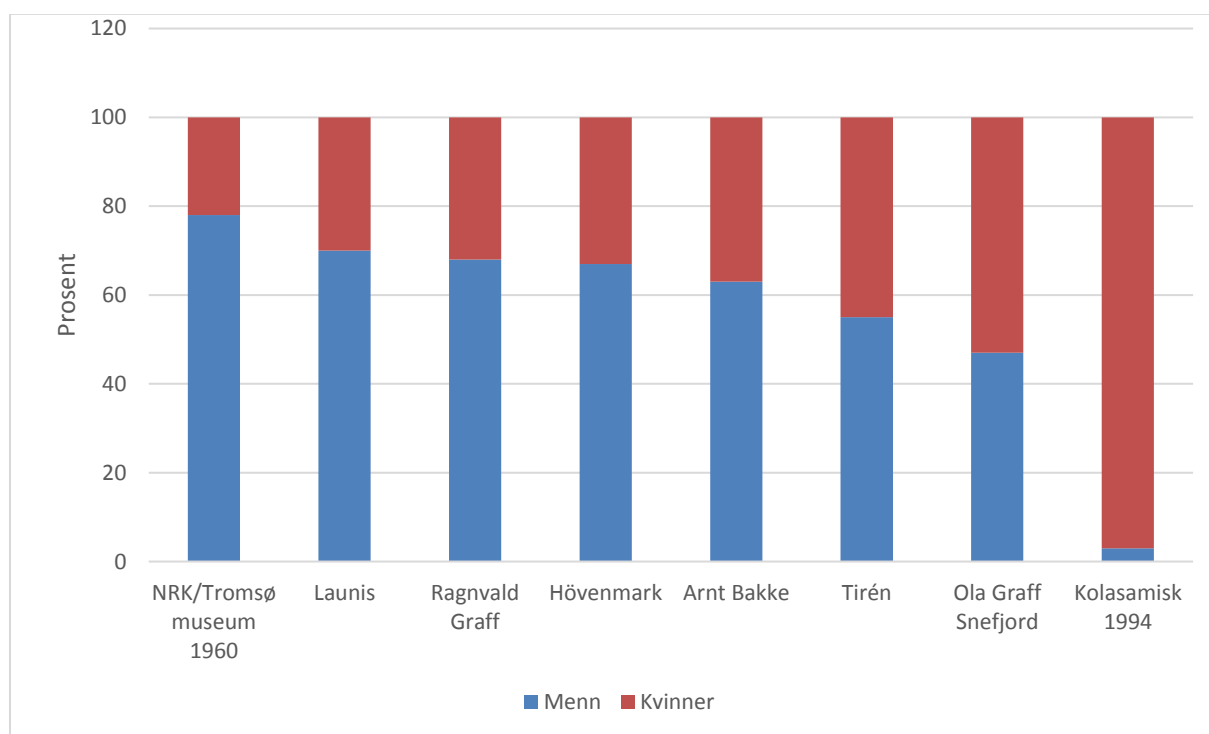
2.5.1 Juigiid sohkaaljuohku

Beroštahti gažaldat lea jus dievdoolbmot ja nisssonolbmot juiget seamma ollu. Dan áigodagas go Arnt Bakke čohkkii sámi materiála, 1952-1975, de ledje sus 64 sápmelaš informánta. Sis ledje 63% dievdoolbmot ja 37% nisssonolbmo. Dan sohkaale erohussii sáhttet leat máŋga siva. Sáhtta leat dáhpuhuvvan dáhpedorpmis. Sáhtta maid ovdamearkka dihte leat nu ahte dievdoolbmui lei álkit váldit oktavuoda eará dievdoolbmuiguin. Sáhtta gal maid mitalit diehtemeahtumis guottuid birra das ahte dievdoolbmot ledje mávssoleabbo árbevirolašmáhtu seailuheaddjit go nisssonolbmot. Sohkaalle balánsa lea goitge buoret go su dárui materiálas, mas ledje 73% dievdoolbmo ja 27% nisssonolbmo. Sullasaš sohkaaljuogu gávdnat maiddái Hövenmark materiálas Ruoŋas ja Ragnvald Graff materiálas Norggas.

¹² Dakkár logut leat sullii logut. Ovdamearkka dihte leat máŋga telefvdnaságastallama seamma fáttá birra guhkiid áiggi ektui rehkenaston oktan oktavuohčan.

Stuorit dahje unnit erohus sohkabeale balánsas informánttaid ektui lea dábálaš mángga sajis. Vuosttaš gii eanebuš čohkkii luđiid, lei suomelaš Armas Launis , gii mátkkoštii Norggas ja Suomas. Vuosttaš mátkkis 1904 finai son 12 dievdoolbmo ja dušše 1 nissonolbmo luhtte. Mañit mátkkis 1905 finai son 4 dievdoolbmo ja 6 nissonolbmo (Launis 1908). NRK ja Tromssa Musea fitne báddenmátkkis Finnmárkkus 1960. Dás leat lagabui 80% dievdojuoigi. Ruottelaš luohtečohkkejeaddji Karl Tirén čohkkii luđiid Ruoŧas álggogeahčen 1900-logu. Sus leat sullii 55% dievdojuoigi ja 45% nissonjuoigi (Tirén 1942). Luohtečoakkáldat mas lea eanemus dássedis sohkabealebalánsa lea mu iežan luohdetutkan Finnmárkku rittus, mas leat 9 dievdoolbmo ja 10 nissonolbmo informántan (Graff 2004). Áibbas earálágan sohkabeallejuogu gávdnat čohkkenprošeavttas *Guoládat sámi musikálalaš árbevierru* 1994-1997. Dás lei mielde dušše okta dievdolávlu. Prošeaktajoavku jearahalai eanas vuorrasit olbmuid. Daddjui ahte eai báľjo šat gávdnon vuorrasit sámi dievddut, go sii eai gierdan nu bures dan friddja eallima ja ledje juhkan iežaset jámas. Gráfalaš ovdanbuktin šaddá dakkár:

Govus 2.11 Juigiid sohkabeallejuohku muhtin čoakkáldagain

Dáid loguid vuodul ii leat vejolaš dadjat jus ledje erohusat sohkabeliid gaskkas sámi servodagas go guoskkai juoigamii. Eatnasat geat leat čohkken álbmotmusihka, leat leamaš dievdoolbmot. Das lea diehtelas oktavuohhta dainna ahte ovdal lei nissonolbmui váilevaš oahppovejolašvuodát. Logut sáhttet dan dihte speadjalastit unnit eambo diehtemeahttumis válljemešaid maid čohkkejeaddji dievddut dahke. Boarrásit gálduin, earret eará Isaac Olsenis (1715) bohtá ovdán ahte nissonolbmot juige seamma ollu go dievdoolbmot. Jus dál leat erohusat, de sáhttet leat dat ođđa ovdáneami bohtosat¹³.

¹³ 2017 jearahallen muhtin vuorrasit Guovdageainnu nissonolbmo, gii eallinagistis lei bargan boazoealáhusas, logai ahte ii lean erohus sohkabeliin.

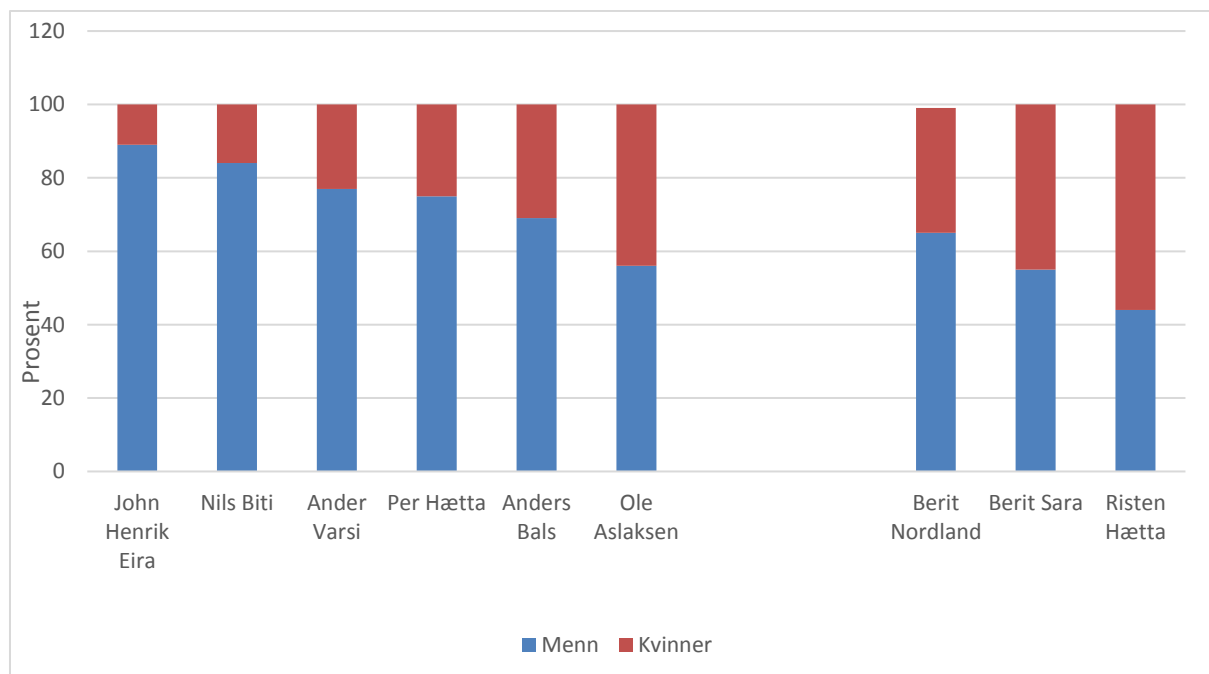
2.5.2 Sohkaalerohusat luđiin

Lean geahčadan báddemiid soaitáhagas iešguđet juigiid ektui. Vuosttaš luhte bádden maid Arnt Bakke báddii lei 1952 Nils Biti Šuoššjávrris. Son juoigai 70 luođi. Dain ledje dušše 11 nissonolbmo luođi, dahje birrasiid 16%. Eat dieđe manne nu lea. Jáhkkinis válljii Nils Biti ieš luđiid ja dat muitala dasto geaiguin son árvideames servvoštalai.

Ole Aslaksen Deanus eret lea juoigan oktiibuot 76 luođi golmma báddemis 1952, 1950-logus ja 1960 rájes. Son juoigá 44% nissonolbmuid luđiid ja 56% dievdoolbmuid luđiid. Per Hætta Kárášjogas juoigai 18 persovdnaluođi 1953. Dain leat dušše guokte nissonolbmo luođi, namalassii 11%. Muhtin báttis mas Per Hætta juoigá 1960 leat sullii 25% nissonolbmuid luođit. Oktiibuot leat de 18% luođi nissonolbmuid. Anders Johnsen Varsi Sirms eret juoigai 1960 35 luođi. Dain leat 23% nissonolbmo luođi ja 77% dievdoolbmo luođi. Anders Nilsen Bals juoigai 1956 78 luođi báddái. Dain leat 31% nissonolbmuid luođi.

Šaddet go erohusat loguin go geahččá maid nissonjuoigit leat juoigan? Berit N.P. Sara lea 1953 juoigan 42 luođi báddái. Dain leat 45% luođi nissonolbmuid. Berit Nordland juoigai 1950 66 luođi. Dain leat 35% nissonolbmuid luođi. Risten Hætta Guovdageainnus juoigai 2011 58 luođi báddái. Dain leat 56% nissonolbmo luođi. Dat golbma báddema čájehit čielgasit ahte dievdoolbmot dávjá juiget eará dievdoolbmuid, ja nissonolbmot juiget eambo eará nissonolbmuid. Oktiibuot leat erohusat dakkárat:

Govus 2.12 Luđiid sohkaalerohusat

Priváhta báddemis 1976 juoigá John Henrik Eira (r. 1953) lagabui 70 persovdnaluođi. Dušše 11% leat nissonolbmuid luođit. Jearahallen sus manne logut leat dakkárat. Son oavvilda ahte bádden čájeha buori gova sohkaalerohusas. Son juoigá eanas dievdoolbmuid. Dat lea dan dihte go son oasálastá boazoealáhusa birrasis, de son maid servvoštallá eanas dievdoolbmuiguin. Son doavvu ahte nissonolbmot geat eai oasálaste boazobargguide, eai nu

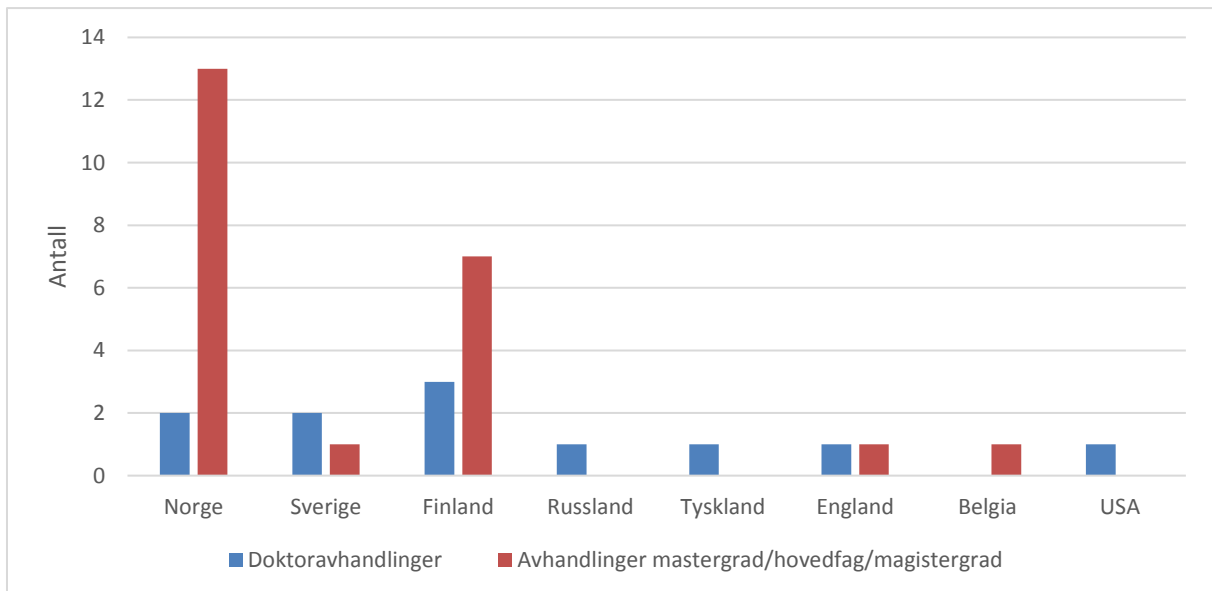
dávjá oaččo luodi. Son doaivu ahte maŋŋil nuppi máilmmisoađi eai leat šat gávdno nu ollu nissonluodi go dievdoluodi.

Jus geahččat Karl Tiréna almmuhuvvon materiála álggu geahčen 1900-logu, de leat 170 čielga persovdnaluodi. Dain leat 27% luodi nissonolbmuin. Jus eat geahča eiseválddiidluodiid ja nu ain, muhto dušše sápmelaččaid luodiid, de leat dain 34% nissonolbmuid luodi. Vaikko diehtelasat lea Tirén gii lea dahkan válljemešaid, de čujuha dat dan guvlui ahte álggu geahčen 1900-logu ledje unnit luodit nissonolbmuid go dievdoolbmuid. Ahte dat duođai sáhtta leat ná, de dat duođastuvvo dainna go Tiréna materiálas leat 45% nissonjuoigi.

2.6 Akademalaš barggut luodi birra

Leat ollu dutkamuša dahkkon luodi birra. Vuolles čájehan listu doavttirgrádadutkamušain ja mastergráda/váldofága/magistargráda dutkamušain iešguđet riikkain¹⁴:

Govus 2.13 Master- ja doavttirgrádadutkamušat

2.7 Sámi musihka birra medias

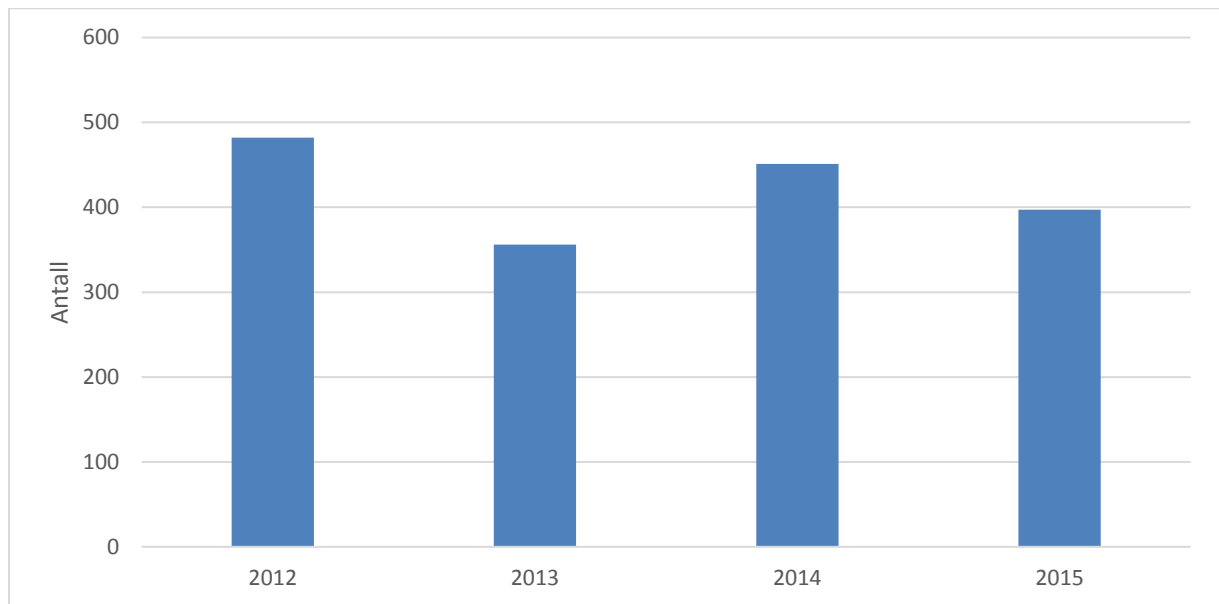
Čuovvovaš listu čájeha man ollu ášši ja artihkkala leat leamaš Norgga medias jagiin 2012-2016¹⁵. Lea veara mearkkašit ahte buot áššit sámi musihka birra Norgga mediain dán áigodagas

¹⁴ Muhtin áššiin lea eahpečielggas jus barggu galgá váldit mielde

¹⁵ Sámegeilat artihkkala eai leat mielde dán listtus, dušše artihkkala mat leat dárogillii čállon. Dat lea dan dihte go Ávvir-aviisa ii vástidan go válden oktavuoda singuin.

leat leamaš positiivvalaččat, ja dat ovdanbukto leat dakkár masa lea almmolaš beroštupmi ollu viidát go sámi birra:

Govus 2.14 Man ollu leat aviisaartihkkala Norggas

NRK-TVas lea duollet dálle leamaš prográmma sámi musihka birra. 2017 lei sis prográmmaráidu *Mutte mu*, vaikko ledje ge soames váttis beali dás, de orru dát váikkuhan positiivvalaččat luodii hárrái viidát gehččiide. Dárogielat rádioprográmmain maid duollet dálle gullustallá sámi musihkka ja luohiti. Sámi rádio ges čuojaha daid systemáhtalaččat.

2.8 Oahpahuš sámi musihkas

Vuodđoskuvllain sámi guovlluin lea dál luohiti ja sámi musihkka oassin oahppoplánas. Nu ii leat álo leamaš. Guovdageainnu skuvllas lea luohiti leamaš gielddusin 1953 rájes gitta sullii 1997 rádjái.

Almmolaš joatkkaskuvllain lea sámi musihkka ja luohiti bohtán mielde musihkkasuorggi oahppoplánaide. Leat almmuhuvvon guokte oahppogirjji dan birra. Girjjiis *Trollstilt* lea kapihttal “Sámi musihkka” maid Klemet Anders Buljo lea čállán, ja girjjiis *Ekko 1* lea artihkal “Luohiti” maid Ola Graff lea čállán.

Alit dásis lea leamaš systemáhtalaš oahpahuš sámi musihkas mángga sajis Norggas. Vuosttaš lei Tromssa Museas geat ovttasborge Davvi-Norgga musihkkakonservatoriumain. Álggahuvvui *válljenfága luohiti* mii bisttii olles jagi vahkkosaš oahpahušain. Dat lei guokte oahppočuoggá oahpahuš, mii galggai addit ipmárdusa sámi musihkas ja muhtin muddui gelbbolašvuoda ieš juoigat. Oahpahuš čadahuvvui golmma gearde gaskal 1995 ja 2000. Oahpaheaddit ledje Ola Graff ja Ánte Mihkkal Gaup. Sii geat čadahedje dán válljenfága ledje musihkkastudeanttat konservatorias. Oahpahuš loahpahušvui go válljenfága ortnet heaittihuvvui.

1990-logu loahpas álggahii Sámi allaskuvla Guovdageainnus oahpahusa *Juoigan ja muitaleapmi*. Oahpaheaddjit ledje Johan Sara jr. ja Sara Margrethe Oskal. Dat lei oassin allaskuvlla oahppofálaldagain. Dát oahppu ii leat dál mángga jahkái šat fálljuvvon.

Davvi-Trøndelága allaskuvlla, dál Davvi universitehta, Levangeris álggahii Frode Fjellheim kurssa *Luohti vuolggasadjin* 2007. Dat lei oahpahus mas ledje 15 oahppočuoggá ja 5 deaivvadeami jahkái mii lea čađahuvvon mánga jagi dál. Oahppobáiki lea leamaš Levangeris ja ovttá jagi Oslos. Oahppu ii gáibit ahte galgá leat musihkkagelbbolašvuohta, muhto lea sávahahtti ahte lea musihkkaduogáš.

Tromssa universitehta háliida álggahit oahppofálaldaga sámi musihkas čakčat 2018. Lea ságastallon ahte galgá leat ovttasbargu gaskal Davvi universitehta ja Sámi allaskuvlla Guovdageainnus. Čakčat 2017 áigu Davvi Universitehta álggahit oahppofálaldaga Tromsii.

2.9 Rávvagat

Livčče ovdamunni boahpteáigái jus gávdnošii ollislaš čoakkáldat almmuhuvvon sámi fonográmmain. Tromssa Museas lea stuorimus čoakkáldat, maid berre maid dan dihte viiddidit. Praktihkalaččat lea čájehuvvon ahte lea stuora ja váttis bargu oažžut listu das mii ain almmuhuvvo, ja nu maid de lea váttis oastit daid čoakkáldahkii. Dan dihte livčče ovdamunni jus ásahuvvošii dakkár ortnet mii geatnegahtáše ruhtajuolludeaddji eiseválddiid miehtá Sámi dieđihit almmuhemiid Tromssa Museai.

Sámi fonográmmaid almmuheapmi lea ealas, muhto davvisámegiella lea eanemus geavahuvvon giella dain almmuhuvvon fonográmmain. Listu čájeha čielgasit ahte sáhtá leat dárbu doarjut almmuhemiid dain smávit sámeielain.

Ájtte musea dihtorvuodđu almmolaš arkiivvaid luđiin ii leat dievaslaš. Lea sullii bealli buot luđiin mat gávdnojit čohkkejuvvon leat registrerejuvvon dohko. Okta vejolašvuohta ahte dat dihtorvuodđu ođasmahttojuvvo. Seammás lea dát dušše katalogalistu. Ii oktage šuoknja leat deike vurkejuvvon. Go ohcá dihtorvuodus, de sáhtá gávdnat šuoŋaid maid dasto sáhtá dingot dain iešguđet arkiivvain. Goitge lea jáhkkimis stuorimus dárbu álbmogii oažžut njuolggov vejolašvuođa beassat gullat daid šuoŋaid, nu ahte dan katalogii de ii leat šat nu dehálaš.

Leat almmuhuvvon áibbas unnán luodit dain iešguđet arkiivvain. Dán orrot sámi birrasiin váillaheame. Dan dihte berrešii dahkkot eambo dán suorggis. Lea ásahuvvon fierpmádat mángga guovddáš arkiivvain juste dan dihte ahte láchit dili stuorit almmuheapmái. Tromssa Musea lea juo ieš álggahan doaimmaid mainna beasašii eambo almmuhit iežaset arkiivvas. Vurdojuvvo ahte dađistaga almmuhuvvojit eambo arkiivamateriála mángga sajis. Lea gal ollu ovdabargu mii ferte dahkkot, ja danne sáhtášii árvvoštallat jus galggašii juolludit eambo ruđaid mii veahkehivčče almmuhit eambo.

Sáhtášii maid árvvoštallat jus Sámediggi berrešii vuoruhit doarjaga árbevirolaš luohtái, mii lea earenoamážit namuhuvvon.

Leat čohkkejuvvon oalle ollu luodit, muhto oasis dan materiálas váilot duogáš dieđut. Lea álo dárbu eambo čohkket sihke luđiid ja duodaštusaid luodi birra ja obbalaččat sámi musihka birra. Leat guokte arkiivva mat čohkkejit ođđa materiála, namalassii Tromssa Musea ja Sámi arkiiva. Sámi arkiiva lea stáhta arkiivadoaimmahaga vuollásaš ja sin bargu lea arkiveret ja gaskkustit.

Tromssa Musea ges lea Tromssa Universitehta vuollásaš, mii maiddái lea dutkanásahus, mas lea ovddasvástádus ovddidit máhtu. Danne lea dárbu goappaš ásahusaide. Lea buorre ovttasbargu gaskal dan guovtti ásahusa, ja lea dárbu ovdánahttit ovttasbarggu viidásit.

Go guoská luohtečohkkemii, de čájehit guorahallamat ahte dutkit ja čohkkejeaddjit berrejit leat eambo dihtomielaččat go guoská juigiid sohkaheallái.

Luđiid sohkahealeroheallái lea árvideames eambo fuomáškeahtta oassi juoiganárbevierus. Dás sáhtta jurddašit ahte ođđaáigásaš luohteahkkat ja juoigit sáhttet dan birra jurddašit ja ieža šaddat eambo dihtomielaččat dan ektui, vai boahteáiggis šattaše dássedis juohku gaskal nissonolbmuid ja dievdoolbmuid luđiin.

Sáhtáše bargojuvvot dan ektui vai luohat ja sámi musihkkii čáhkejuvvoše eambo sadji Norgga álbmotsádehagas, gos dán rádjái lea leamaš unnán sadji.

Ovttasbargu gaskal daid álit oahpahasásahusain ferte dikšojuvvot nu ahte šaddá buorre oahpahanvejolašvuodát.

Referánsalistu

- Aikio, Kecskeméti, Kiss
Aksdal, Buljo m.fl
Ávvir
Brunsvik, Graff m. fl
Ola Graff
Ola Graff
Mari Guttorm:
Grundström & Väisänen
- Odd Mathis Hætta:
Armas Launis
Isaac Olsen
Sámediggi
Sámedikki bargojoavku
Karl Tirén
Tromsø Museum
Tromsø Museum
Tromsø Museum
Tromsø Museum
- Lappische Joiku-Lieder aus Karasjok.* Helsinki 1972.
Trollstilt. Lærebok i tradisjonsmusikk. 1998
Luodit giddagas/Luođi giddagas. Nr. 191, 2014
Ekko 1. Musikkorientering vk1. 2000.
Om kjærasten min vil jeg joike. Davvi girji 2004.
Joikeforbudet i Kautokeino. Davvi girji 2016.
Fifty Years of Saami Albums. Oulu Universitet, 2017.
Lapska sånger. Texter och melodier från svenska Lappland I.
Uppsala 1958.
Samer og samisk forhold i navn og tall. 2017.
Lappische Juoigos-Melodien. Helsingfors 1908
Om Lappernes Vildfarelser og Overtro (ca 1715). Trondhjem 1910
Dokumenter om søknad til støtte for fonogramutgivelser.
Statusrapport for Joik og samisk musikk 2015
Die Lappische Volksmusik. Uppsala 1942
Samling av samiske fonogram.
Samling av avisutklipp.
Samling av joik
Samling av litteratur